



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Enkelte Bemærkninger  
om  
det lærde Skolevæsen,  
foranledigede  
ved  
de i de sidste to Aar derom udfomne  
Skrifter.

---

Indbydelseskrift  
til  
den offentlige Examen i September 1833  
af  
**J. S u h r,**  
Skolens Rektor.

---

---

Kjøbenhavn 1833.  
Trykt hos Andreas Seidelin,  
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

---

Den Klage, med hvilken jeg for to Aar siden begyndte mit Program, at de af Professorerne Hjort og Lütken udgivne Afhandlinger ei syntes at have vakt den fortjente Opmærksomhed, at denne Eigegyldighed hos det eüers dannede Publicum for en uegretelig høist vigtig Gjenstand ikke var opmuntrende for den Skolemand, som gjerne ønsker at høre Andres Mening, om hvad der er ham selv meest kragtpaaliggende, den 1<sup>te</sup> Klage vilde det nu være ubilligt at agtente, i det mindste i samme Almjendelighed; thi der er i den senere Tid skreven Adskilligt om det lærde Skolevæsen, som vidner om, at dette dog begynder at vække nogen større Deltagelse mellem de Dannede. Om denne yttrede Interesse for Sagen vil vedblive, eller endog stige, om de ved de forskjellige Smasrifter for og imod det humanistiske System, vakte Ideer ville vise sig frugtbringende ved at bevirke enkelte gavnlige Modificationer, eller om ogsaa her, som i saa meget andet, det begyndte aandelige Liv snart igjen vil tabe sig, Alt henlægges

ad acta, og den magelige, men aandsdrøbende Stagnering paa ny hæve sit vante Herredomme, dette er det store Spørgsmaal, hvis Besvarelse ei kan være nogen tænkende Skolemand ligegyldig. Saa vist som det nu er, at han maa vriske det Første, og at Inter kan være ham kjærere, end at det, med hvilket han dagligen bestjefstiger sig, maa blive en Gjenstand for alvorlig Drøftelse og flersidig Belysning af Dem, som have Interesse for Sagen, og nogen Erfaring om den, saa vist bliver det vel ogsaa Pligt for ham selv ei at lade det berde ved det blotte Ønske, men at bidrage, hvad der staaer i hans Magt til, at ingen hidhenhørende Materie alt for tidligt ansees for at være bragt fuldkommen i det Nene. Ciceros gyldne Regel: ne incognita pro cognitis habeamus, bør jo især være os hellig. I denne Uverbviisning har jeg besluttet atter at benytte den Anledning, som det aarlige Indbydelseskrift giver, for paa ny at henlede Opmærksomheden paa enkelte Punkter af det lærde Skolevæsen.

Af de forskjelligte, deels i egne Smaa skrifter, deels i periodiske Blade leilighedsviis om denne Gjenstand yttrede Meninger er det indlysende, at de Stemmegivende, ogsaa her dele sig i samme to store Hovedpartier, som overalt vise sig, hvor en af Menneskeheden's høiere og vigtigere Interesser urundtligt eller skriftligt forhandles, et fremtridende

(Bevægelsespartiet) og et tilbageholdende (Stilsstandspartiet), men med mangfoldige Nuancer, og saaledes, at den yderste Høire og Venstre kun tæller faa Tilhængere, og de Moderate af begge Partier nærme sig hinanden faa meget, at det ofte er tvivlsomt, til hvilket Partie den Enkelte bør henregnes. Til Bevægelsespartiet i strengere Betydning høre alle De, som fordre, at den høiere, videnskabelige Ungdomsdannelse ei længere skal gaae ud fra de gamle Sprog, og mene, at Hensigten langt bedre og sikrere opnaaes ved at meddele Ungdommen de Kundskaber, som for det practiske Liv synes mere anvendelige. Dette antihumanistiske eller philanthropiske Partie vil ikke aldeles udelukke de gamle, classiske Sprog, men nedsætte dem til lige Rang med de nyere Sprog, eller endog uunder disse, og derimod gjøre de saakaldte Realia til vigtigste Dannelsesmiddel. Stilsstandspartiet, eller det humanistiske kan kun for faa vidt fortjene hiin Bencævnelse, at det mener, man bør blive staaende ved den af Fædrene lagte Grundvold for den høiere Ungdomsdannelse, ei fordi den er den ældre, og har flere Aarhundreders Autoritet for sig, men fordi man ved gjentagen og alvorlig Provelse ei har kunnet udfinde nogen anden Underviisningsgjenstand, der i den Grad, som de gamle classiske Sprog, kan anvendes som Middel til at udvikle og stærke Børnets og Ung-

lingens Sjæleevner, kan tidligen henlede Opmærksomheden paa Det, som stedse bliver den vigtigste Gjenstand for vort Studium, nemlig Menneskets, især dets aandelige Natur, kan bidrage til at løs-  
 rive Barnet noget fra de ydre Ting's uophørlige Ind-  
 virkning, og saaledes forberede den høiere Foræd-  
 ling, som ei bør savnes hos Den, der engang, som  
 Statens og Kirkens Tjener, eller dog i en større  
 Virkefreds skal styre, lede og raade mange Andre,  
 og være deres Mønster. Dette humanistiske System  
 tæller blandt sine Tilhængere vist nok de Fleste af  
 Dem, som efter frit Valg og altsaa af Lyst, have  
 bestemt sig for Skolefaget, ligesom hiint System  
 hylde's deels af Saadanne, som ikke ere, eller have  
 været Skolemænd, deels af enkelte Skolemænd, som  
 uden egentlig naturligt Kald og Lyst, blot ved ud-  
 vortes tilfældige Omstændigheder ere bragte ind paa  
 en Bane, hvor de ikke ret finde sig tilfredse, og  
 derfor let falde paa den Tanke, at Grunden til deres  
 Utilfredshed er at søge i Skolevæsenets forældede  
 Form. Men fordi Humanisterne holde fast ved den  
 Grundsætning, at de gamle Sprog bør vedblive,  
 som hidtil, at være Hovedsagen ved den høiere Ung-  
 doms'dannelse, derfor nægte de ikke, at Stilstands-  
 principet, naar det følges i sin fulde Udstrækning, er  
 i Skolevæsenet, som overalt, fordærveligt, fordi  
 det strider mod de menneskelige Ting's Natur; derfor

miskjende de ei, at Meget kan og bør modificeres  
 anderledes, efter Tidsalderens forandrede Omstæn-  
 digheder, at Methoden kan og bør bringes til større  
 Fuldkommenhed, at Underviisningen muligen kan  
 omfatte flere Gjenstande, naar der i alle enkelte Fag  
 tages tilbørligt Hensyn til at spare Ungdommens  
 Tid, og paa rigtigste Maade øve dens Kræfter;  
 fort, de erkjende villigen, at Intet er skadeligere,  
 end at forudsætte, at alt det Bestaaende er, som det  
 bør være, er feilfrit, men paa den anden Side troe  
 de ogsaa, at det er saare fordærveligt, bestandigt at  
 ville reformere, og derved efterhaanden at vænne sig  
 til at ansee de bestaaende Indretninger, som blot  
 transitoriske, som blotte Prøver, der anstilles for at  
 erfare, om intet Bedre gives, for hvilket det da  
 snart maa vige Pladsen. En fast og sikker Grund-  
 vold maa der være for al Menneskenes Virksomhed,  
 naar denne skal være fornuftig og stadig, og frem-  
 bringe glædelig Frugt. Den overdrevne, barnagtige  
 Reformersyge slapper Mod og Kraft hos den Ar-  
 bejdende, naar han stedsse maa tvivle, om Det, som  
 for Øieblikket erkjendes for rigtigt og sandt, og hvor-  
 efter han følgelig har indrettet sin Virksomhed, ogsaa  
 ad Aare vil blive anseet derfor. Da viser sig  
 Sandheden af Ordsproget: "Le meilleur est l'en-  
 nemi du bon."

Nærværende Bemærkninger gaae da ud fra den Forudsætning, at det humanistiske System er det rigtige, at vort lærde Skolevæsen derfor bør holde fast ved de classiske Sprogs Studium, som Grundvolden for Ungdomsuddannelsen, men at Udskilligt kan trænge til en Forandring, uden at just Fundamentet rokkes. Med fuld Overbeviisning erkjender jeg Sandheden af de gyldne Ord, med hvilke Redactøren af dansk Ugeskrift slutter sin Afhandling om naturhistorisk Underviisning i de lærde Skoler: "Det er klart at see, hvad der mangler i det Bestaaende, og i Tide at være betænkt paa at afhjælpe det, er det bedste Middell baade til at bevare det Gode i samme, og til at fremme en langsom, men sikker Udvikling til det Bedre." 2det Bind S. 152.

Læserne af disse Blade ville venligen undskyldte det Løse og Fragmentariske i nedenstaaende Bemærkninger, thi de ere tilfældigen foranledigede ved enkelte Uttringer i de, i de to sidste Aar, om det lærde Skolevæsen udkomne Skrifter. Naar jeg i disse traf paa en eller anden Sætning, som i mine Tanker kunde behøve en noiaagtigere Bestemmelse eller en Berigtigelse, eller som jeg frygtede kunde lede til urigtig Bedømmelse af Skolemandens Virksomhed, naar en eller anden Bemærkning gav mig Anledning til nærmere at estertænke dens Forbindelse med og Indflydelse paa vort nuværende Skolevæsen, saa



antegnede jeg Sligt for ved Leilighed at ordne og opskrive mine Tanker derover, og paa denne Maade samlede dette Qvodlibet, som langt fra at gjøre Fordring paa Fuldstændighed eller indbyrdes Forbindelse, blot kan have Værd, som enkelt Mand's paa flereaarig Erfaring grundede Mening, og som har opfyldt sin Bestemmelse, dersom det henleder en og anden kyndig og tænkende Skolemands Opmærksomhed paa et hidtil overseet eller dog mindre bemærket Punkt, og det saaledes foranlediger en noiere Drogelse af samme, og bidrager om end nok saa Lidet til at berigtige almindelig udbredte, men falske Forestillinger om Skolevæsenet.

Det forstudkomne af de Skrifter, som i det angivne Tidrum have omhandlet vort lærde Skolevæsen, er Adjunct Kalkars i Odense 1831 udgivne: "Nogle Bemærkninger om det lærde Skolevæsen i Danmark." Dette lille Skrift fremsætter med Klarhed Fortrinene ved vort nuværende Skolevæsen, især i Sammenligning med den tidligere Indretning, og det gjør opmærksom paa enkelte Desiderata: det er derfor vist læst med Interesse af alle praktiske Skolemænd, da det tillige rober en Forfatter, som forener Varme og Iver for den store Gjenstand med Erfaring om de mange, deels i Sagens egen Natur, deels i udbortes Omstændigheder grundede Hindringer, som møde Skolemanden, og modsætte sig Vir-

keliggjørelsen af hans skjønneste Idealer. Saa gjerne Skolemanden hører ogsaa Deres Stemme, som uden selv at beskæftige sig med Underviisning have Interesse for Sagen, da han i deres Domme og Anskuelser troer at finde Bidner om, hvorledes det lærde Skolevæsen, saavel i Indretning, som i Udførelse forekommer Dem, der ikke, som Deeltagende, ere selv paa en Maade Parter i Sagen, og som saadanne, maaskee ei ganske upartiske, saa maa dog den erfarne og tænkende Practikers Ord have endnu langt større Vægt hos ham. Hvad jeg derfor, i Anledning af dette Skrift, har at bemærke, er mere at ansee, som Tillæg til det af Forfatteren anførte, end som Retselse og Modsigelse. Dog findes der Pag. 4 og 5 en Ytring, som neppe kan bestaae for noiere Prove. Efter at have erklæret sig mod Dem, som antage, at det er de lærde Skolers Bestemmelse, at give en universel, eller almeengyldig Dannelse, mener Forf., at Professor Lütken venter sig for meget af den Nytte, de lærde Skolers Hospitanter eller Desertører kunne have af deres kortere Skolebesøg, i det han siger: "udbrede disse virkelig Videnskabelighed i andre Kredse, saa er det dog neppe andet, end en saadan Halvflogskab, der, uden at have forvøiet det Modtagne, beraaber sig paa, at den dog har været i en lærd Skole." Dette, troer jeg, er en aabenbar Misforstaaelse. Dersom man ved Un-

derviisningen i de lærde Skoler ene havde til Hensigt at bibringe Ungdommen det Forraad af Kundskaber, for hvilken Den ved Examen artium skal gjøre Rede, og som forudsættes, naar det academiske Studium siden skal bære Frugt, naar man altsaa mere saae paa, hvad der lærtes, end hvorledes det lærtes, saa kunde Hr. Kalkars Bemærkning vist have megen Grund; thi den, som da, uden at gaae Skolen igjennem, valgte en anden Levevei, vilde vel snart have glemt det Meste af, hvad der var bibragt ham, og som han nu sjeldent eller aldrig havde Leilighed til at benytte eller opfriske. Men vi ere jo dog Alle enige derom, at Underviisningen bør være saadan, at den, foruden den materielle Nytte at forsyne med Kundskaber, ogsaa har den formelle at sætte Aands- evnerne i Virksomhed ved at øve, skærpe og udvikle dem, og dersom Skoleunderviisningen bestræber sig for, saavidt muligt, hos hver enkelt Discipel at naae dette Formaal (bestræber den sig ikke derfor, da er Underviisningen mekanisk, o: fløt, og en saadan gavner heller ikke den studerende Ungdom saa meget, som den burde), da indsees ikke, hvorfor ei den Discipel, som enten fordi han af Naturen var mindre begavet, eller fordi han manglede Sproggenie, og derfor blev tilbage i de vigtigere Fag, eller fordi han havde overveiende Lyst til Soen, til Landvæsenet o.s.v. eller fordi hans Forældres forringede Formuesom-

stændigheder nødsagede dem til at tage ham fra Studeringerne, og bestemme ham til en anden Levevei, ved hvilken han snarere kunde undvære fremmed Understøttelse, eller af en lignende Marsag tidligere forlod Skolen, ei skulde have megen Nytte af, at han i en Deel af sine bedste Ungdomsaar havde nydt en aandsøvende og udviklende Underviisning; thi, om han end kun havde havt formel Nytte af samme, for saa vidt, som han siden lægger de lærde Sprog paa Hylsden, saa kunde han jo i flere andre Fag, Religion, dansk Stil, nyere Sprog, Historie, Geographie og Mathematik have baade materiel og formel Nytte af sin Skolegang. Desuden er Talen jo egentlig ikke om at udbrede, som Hr. Kalkar kalder det, Videnskabelighed i andre Kredse: derpaa har i det mindste jeg aldrig tænkt ved min Villigelse af Prof. Lütken's Yttring (Pag. 7 i Progr. for 1831), men naar den Yngling, som efter nogle Aars Skolegang, bliver Svemand, Handlende, Agerdyrker o. s. v. har faaet et sundere og rigtigere Blik paa Livet og dets mange Forhold, naar han har lært at gjøre sig Rede for sine Handlinger, at tænke, slutte og domme rigtigere, end han ellers havde kunnet, naar Det, han har lært af Mathematik, Historie o. s. v. mængs gang kommer ham tilpas, eller sætter ham i Stand til at læse med Interesse mangen Bog, som ellers vilde være ham dunkel, saa er denne Virkning af

hans tidligere Skolegang dog vel ikke at forsmaa, skjøndt jeg tilstaaer, at der er et stort Skridt herfra til egentlig Videnskabelighed, men dette Ord har hverken Prof. Lütken, eller jeg brugt. Naar den ærede Forfatter siger, at sige Disciple, som tidligere forlade Skolen, neppe have erhvervet uden en Halvflogskab, der ikke har fordøiet det Modtagne, da ere Udtrykkene her ingenlunde heldigen valgte; thi betænker man, at Dannelsen jo ei kan eller skal fuldendes, men kun begyndes i Skolen, at her kun skal lægges en god, sikker Grundvold, paa hvilken siden den egentlige Bygning skal opføres, saa maa det Samme jo kunne siges om Dem, som fra Skolerne gaae over til Universitetet, at, om de end der erholde nok saa hæderligt Vidnesbyrd om Fremgang, have de dog kun erhvervet en Halvflogskab, og heller ikke tør vi om dem antage, at de have fordøiet det Modtagne. For den forestaaende Examens Skyld gjelder det jo især om at styrke Hukommelsen og forsyne denne med det forestvorne Forraad af Kundskab, og om dette Forraad tilgavns fordøies, om det saaledes af den Modtagende bearbejdes, at det gaaer over in succum et sanguinem, og assimileres med hans egen aandelige Individualitet, det vil først længere hen vise sig; thi det beroer jo paa, hvorvidt han siden ved den friere og mere selvstændige Studering, som Universitetet foranlediger, fortsætter den

i Skolen kun begyndte Dannelse. Hvad den formelle Nytte af Underviisningen angaaer, da lader det sig ikke negte, at den Discipel, som i kortere Tid besøger Skolen, har mindre Nytte deraf, end den, som gaaer Skolen igjennem, men Noget er dog vundet for ham, og dette skylder han Skolen. Spørger jeg min egen, ikke ganske korte Erfaring til Raads, da giver den Prof. Lütken og mig Ret i vor Paastand; thi enkelte af mine kjereste Disciple, som ved Lærvillighed allermest have glædet deres Lærere, have hørt til disse Hospitantere, og ikke saa af dem have siden, hensatte i forskjellige Stillinger, forsikret mig, at de i Skolen indsamlede Kundskaber ofte have været dem til Nytte, og om de fleste har jeg ingen Grund til at troe, at de herved blot have villet sige mig noget Behageligt. At Udskillige have i Skolen spildt de Aar, som anderledes burde have været anvendte, at der gives Dem, som ingenlunde kunne vækkes af deres Sjelesøvn ved Underviisning, dette er en ligesaa uimodsigelig, som sørgelig Erfaring, men den modbeviser heller ikke den Ytring, som Hr. Kalkar her vil giendrive. I det Hele er Sagen ikke af stor Vigtighed, men den faaer kun noget større Vægt i et Tidspunct, som det nærværende, da flere Stemmer hæve sig mod Skolernes nuværende Indretning, og da Forf. i det Hele svarer denne, havde jeg ønsket, at han ei havde over-

seet, eller nægtet den Indflydelse, som de lærde Skoler ogsaa paa denne Maade kunne have, og sikkerlig ofte have. Denne Discrepans er ellers et nyt Beviis paa, hvormeget vore Anskuelser og Domme bestemmes ved Localiteten, og de af denne afhængige udbortes Vilkaar, under hvilke vi virke. Høist sandsynligt er det mig, at Hr. Kalkar og jeg vilde ved ombyttede Stillinger tillige ombytte vore Meninger. Hr. Kalkar har underviist i Instituter og offentlige Skoler i Kjøbenhavn og Odense, og begge disse Byer have deels egne, for Ustuderende bestemte Skoler, deels i Instituterne saakaldte Handelsklasser, og i disse Realskoler og Handelsklasser optages da de bedre Hoveder, som ikke ere bestemte til Studeringer, og det er derfor sandsynligt, at de Disciple, som i disse, eller andre Byer af lignende Folkemængde sættes i en lærd Skole eller i de videnskabelige Classer i Instituter, og siden dog forlade Studeringerne, for det meste ere sløve, dorske Hoveder, og denne Erfaring har formodentlig bestemt Hr. Kalkars Dom. Ganste anderledes forholder det sig i mindre Kjøbstæder, hvor høiere, paa borgerlig Dannelses beregnede Instituter aldeles savnes, og hvor derfor Forældre, som ei have Naad til at underholde deres Sønner i Kjøbenhavn eller en større Bye, ere i Forlegenhed med dem, naar de ei have Lyst eller Anlæg til Studeringer. For slige Forældre er der ingen anden Udvei end at betrore deres

ikke studerende Sonner til en lærd Skole, hvis denne er i samme Bye eller i Nærheden. Her læres i det mindste Meget, som i enhver Livets Stilling kan anvendes, og her kan Drengens Tid paa en nogenlunde passende Maade udfyldes, og hans Kræfter voves i de Aar, i hvilke han endnu ei kan anbringes til sin egentlige Bestemmelse, og slige Hospitanter har jeg havt i Tanker, da jeg fuldelig billigede Prof. Lütken's Bemærkning.

Pag. 14 anfører Hr. R. det, som en Ufuldkommenhed ved vort Skolevæsens nuværende Indretning, at Den, som søger en Adjunctpost, egentlig maa være en Polyhistor, da han maa være beredt paa at paatage sig hvilket som helst Fag, Rector vil overdrage ham, og at det derfor vel kan tænkes, at Den, som var en god Historiker, kom til at læse Hebraisk, og en Mathematiker Philologie, eller omvendt. Uden at ville negte Gavnligheden af det, samme Sted fremsatte Forslag, at en egen Prøve kunde finde Sted for dem, som attraaede at blive Adjuncter (hvilket Forslag dog ikke lod sig iværksætte, saalænge Concurrancen til disse Embeder er saa ringe) og at disse da selv kunde opgive de Fag, i hvilke de onskede at prøves, for siden i dem at give Undervisning, vil jeg kun tillade mig den Bemærkning, at den Frygt at blive ansat som Lærer i et Fag, som man aldeles savnede Duelighed og Lyft til, vel neppe



findes grundet uden i Muligheden, da Alt modsætter sig, at et saadant Tilfælde skulde nogensinde virkelig indtræffe. Jeg formoder, at enhver Rector vil, naar Vacance finder Sted, bære Omsorg for, at Directionen underrettes om de Fag, hvori den fra trædende Lærer har underviist, og som man altsaa ønsker, at den nye kan paatage sig, og at Directionen gjør de Candidater, som ønske Ansættelse, bekendte hermed, hvoraf da Følgen maa blive, at den samvittighedsfulde Ansøgende, som ei tiltroer sig Duelighed til at undervise i de opgivne Fag, vil for denne Gang tage sin Ansøgning tilbage, indtil en ham bedre convenerende Plads ved en anden Skole bliver ledig. I ethvert Tilfælde maa det være Rector, som staaer til Ansvar for den hele Underviisning, i den Grad magtpaaliggende, at intet Fag anbetroes til Den, som ei har Duelighed eller Lyst dertil, at der ei behøves Humanitet, men kun den simpleste Klogskab til at undgaae et saadant Feilgreb, som det her omtalte. Saameget maa vist nok indrømmes, at en Rector, som jo ei har frit Valg mellem et større Antal duelige Lærere, saaledes, som Bestyreren af et Privatinstitut i Kjøbenhavn kan have det, undertiden kan være nødsaget til at overdrage til en yngre Lærer Underviisningen i et Fag, som denne hellere ønskede sig fritaget for, men ingensinde vil han, naar han er den Mand, han bør være,

sætte Nogen til Lærer i det Fag, Denne selv erklærer at mangle Indsigt i. Hvad der desuden aldeles betrygger Læreren i denne Henseende, er de to Paragrapher af Forordningen, den 11te og 28de.

Jeg gaaer nu over til den saa ofte omtalte og af Hr. Kalkar Pag. 21 berørte Materie, at Disciplene fra Provinds-skolerne sjeldent staae sig saa godt ved Examen artium, som de, der dimiteres fra Hovedstadens Skoler. Factum kan ei negtes, men om Grundene dertil kan vel anføres endeel Mere, end hvad der hidtil, saavidt mig er bekjendt, derom er offentligt fremsat, og især maae Provinds-skolernes Bestyrere og Lærere udbede sig, at det dømmende Publicum vil noie overveie alle Grundene, før det udleder Slutninger, som ellers maae blive ubillige. Alt det, som Hr. Kalkar har anført for at forklare dette Factum, er vist nok aldeles grundet, men jeg troer at finde i min Erfaring, som ventelig stemmer med mange Andres, endnu flere Grunde, som ogsaa fortjene at komme i Betragtning, om ei for andet, saa dog for at vi Lærere ved Provinds-skolerne kunne trøste os dermed, naar vi see, at vore Bestræbelser sjeldent i det Udvoortes have det Held, som Deres, der arbeide i Hovedstadens Skoler. Det følger af Sagens Natur, og bekræftes ved daglig Erfaring, at Skoleunderviisningens større eller mindre Held for en Deel bestemmes derved, om

Drengens øvrige Dngivning i Forældres Huus understøtter eller modarbejder Skolens Bestræbelser. Hvor Disciplen ogsaa uden for Skolen, i sin øvrige Dngangskreds, oftere træffer sammen med videnskabeligt dannede Mennesker, hvor han oftere har Leilighed til at høre vigtigste literariske, og for det dannede og tænkende Menneske interessante Gjenstande drøftes i Samtaler, hvor han altsaa spører, at, hvad der paa Skolen ansees for vigtigt, ogsaa uden for samme har Interesse for Dem, hvis Mening og Domme han fra Børnsbeen af er vant til at have Afgørelse for: der maa hans hele Aandsretning tidligere blive henvendt til Bøger og boglige Ting, der staaer Skolen ei for ham, saa ganske isoleret fra Livet, men begge synes at føre ham til samme Maal, og langt lettere og naturligere nærmer Drengen sig da til dette, end der, hvor han uden for Skolen ei hører nogen videnskabelig Tale, sjældent seer nogen Bog, uden en eller anden Roman, hvor han mærker, at Det, som Alle færdes og syssle med, ei staaer i nogen nær Forbindelse med, hvad han hører og lærer paa Skolen, og hvor altsaa den Tanke saa let kan opstaae hos ham, at Skolen og dens Arbejde kun er et nødvendigt Onde, som ene er til, og maa døies for Examens Skyld. Skolen affødes saaledes fra Livet, og kommer ofte endog i Opposition mod dette, og en saadan Mangel paa videns-

skabelig Aand og Sands uden for Skolen kan ei være uden skadelig Virkning paa Drengen og Ynglingen. Sammenligne vi nu med Hensyn til denne Omstændighed Skolerne i Hovedstaden med dem uden for samme, saa vil man let enes om, paa hvis Side Fordelen er. I Hovedstaden vækkes og næres den videnskabelige Aand langt lettere, deels fordi Mængden af Disciple enten ere Sønner af Fædre, som selv have videnskabelig Dannelse, eller, om de end ikke ere det, dog have jevnlig Leilighed til Dugang med ældre Studerende og til Bekjendtskab med Bøger, og deels fordi Nærheden af Universitetet, dets Festlighed, dets Examina o. s. v. langt oftere tildrage sig den studerende Ungdoms Opmærksomhed, og vække dens Interessse for saadanne Gjenstande, som staae i nærmeste Forbindelse med Skolen og dens Virksomhed. Alle disse Fordele savnes mere eller mindre uden for Hovedstaden, og Bigtigheden af denne tidligere Tilvænnelse af denne Retning af den barnlige Aand paa en vis enkelt Gjenstand vil ingen Fornuftig miskjende. Man maatte ellers negte den store Sandhed: "quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu." Naar jeg anfører den anden Grund, hvorfor jeg troer, at Hovedstadens Skoler og Instituter lettere kunne indvirke fordeeltigen paa Disciplenes Huusflid (og paa denne beroer jo fornemmelig Fremgangen, saavidt den er Disciplens

eget, og ei Læreren's Værk) frygter jeg for at finde mere Modsigelse, da denne Grund ved første Biekast synes noget paradox. Jeg mener nemlig at finde den deri, at Hovedstaden, især for den yngre Studerende eller Disciplen har færre Udspreddelser, end de mindre Kjøbstæder. Man taler saa meget om de større Byers Forlystelser og Udspreddelser, om Roligheden paa Landet og i de smaa Byer, at det maaskee vil forekomme de Fleste en Underlighed at yttre den modsatte Mening, og dog tør jeg troe, at man ved noiere at undersøge Sagen, vil overbevise sig om, at i det specielle, her berørte Forhold har Kjøbenhavn atter et Fortrin, som ProvindsSkolerne savne. For den Fremmede, der for en kortere Tid besøger Hovedstaden, eller for Den, som lever der i en saadan Stilling og i saadanne Forbindelser, at han kan, som det saa uegentlig kaldes, nyde Livets Glæder, for ham er der unegtelig langt flere Anledninger til at fordrive Tiden, og more sig ved Selvfæbelighed i Kjøbenhavn end i Provindsen, men i en saadan Stilling befinder sig netop ikke Fleerheden af Disciple. Af egen Erfaring kan jeg vel ikke dømme herom; thi jeg har aldrig været Lærer ved nogen Kjøbenhavnsk Skole, men hvad jeg her anfører, grunder sig deels paa rimelige Slutninger af Tingens Natur, deels paa det Bekjendtskab, jeg har havt med borgerlige Familier i Kjøbenhavn, og i disse troer jeg, at

Sønnen, som gaaer i en offentlig Skole, er langt mindre fristet til Udspredelser, end han vilde være i samme Stilling uden for Hovedstaden. Disciplene i de kjøbenhavnske Skoler have vel for største Dele deres Forældre i Byen, og henhørende til Embeds- eller Borgerklassen, og de, som fra Landet eller Provindsbyerne sendes til Hovedstaden for at benytte de derværende Skoler og Instituter, overlades neppe til egen Styrelse, men anbefæres til Slægtninge eller Venner, i hvis Huse og under hvis Opsyn de leve, som Familiens egne Børn, og det maa være en naturlig Følge af Byens Størrelse og Skolernes talrige Frequentis, at Disciplene ei kunne leve i den uafbrudte Forbindelse med hinanden, men vedblive at ansee sig, som tilhørende mere den Familie, i hvilken de leve, end Skolen. Hvor de komme for at deeltage i en eller anden selskabelig Udspredelse, der møde de og behandles, som Sønner eller Anbefæede i den Familie, til hvilken de høre, de træffe oftere sammen med ældre Studerende og Videnskabsmænd, og paa denne Maade vedligeholdes lettelig Følelsen af deres underordnede Stilling i Selskabet. Forudsat altsaa, at en Discipel har særdeles Lyst og Anlæg til Studeringer, maa hans hele Stilling og Omgivning i Hovedstaden medføre mindre Fristelse til at ville være andet og mere i Selskabet, end han endnu bør være, og altsaa færre Udspredelser fra alvorligt Arbeide.

Netop den Omstændighed, at de mindre Byer ansees for at være, og virkelig ogsaa ere mindre farlige for Ungdommens Sædelighed, end Kjøbenhavn, har naturlig den Virkning, at Forældre mindre tage i Betænkning at overlade deres Sønner tidligere til egen Styrelse. Ogsaa oeconomicke Grunde virke meget til, at udenbyes Forældre sætte deres Børn i saadanne Huse, hvor de blot have Logis og Kost, men forresten i deres Fritid savne den gavnlige Familiengang, og det nødvendige Tilsyn med Anvendelsen af Tiden. Intet er da naturligere, end at Disciplen, som efter at have forberedet sig til næste Dags Skolearbejde, trænger til forsvikkende og adspredende Omgang, og hjemme var vant til at finde den mellem Forældre og Sødsfænde, nu søger at erstatte Savnet ved Omgang med sine Kammerater. Denne kan ofte være, og er vist nok for det meste uskyldig, for saavidt, at den ei umiddelbar leder til det Glette, men gavnligt kan det dog ikke være, at Disciplen, naar han ikke er beskæftiget med Skolearbejde, bestandig bevæger sig i den samme indskrænkede Kreds af hans Jevnaldrende, aldrig kan denne Omgang være saa dannende og forædlende, aldrig kan den have den gode Indflydelse til at vedligeholde og forsøge videnskabelig Sandhed, som den Tone, der sædvanlig hersker i en bedre borgerlig Familie, hvor ældre Studerende og Videnskabsmænd

have Udgang. Discipelen i Provinds-skolen kommer altsaa til alt for tidligt at være sig selv overladt og leve som Student. Enhver Begivenhed, der afbryder den eensformige, daglige Levemaade i den mindre By, sætter Alle i Bevægelse, og maa da naturligtviis især virke paa den, for alt Nytt saa modtagelige Ungdom, og skjøndt Hovedstaden ogsaa undertiden frembyder slige Optrin, som vække hele Byens Deeltagelse og sætter Gamle og Unge i Bevægelse, saa ere disse dog langt sjeldnere, og kunne altsaa ikke virke saa skadeligt paa Ungdommens Slid. Onskeligt er det vist nok ikke, at den ældre Discipel er udelukket fra Deeltagelse i de bedre Selskaber, og aldeles maa søge Omgangen med sine Egne, men ligesaa lidet er det hans Gavn, at han for tidligt og for hyppigt drages ind i det selskabelige Liv. Hans Tanker adspredes derved for meget, hans Tid spildes, og da han i disse selskabelige Kredse undertiden behandles som Herre og Cavalier paa samme Tid, da han endnu er og maa være under Skolens nødvendige Tvang, saa maa derved dannes en skærende Contrast mellem hans Stilling i og uden for Skolen, som ei kan andet end være fordærvelig for hans videre videnskabelige Uddannelse, i det den maa forsøge hans Lyst til og Higen efter, snarest muligt, at blive fritaget for den Tvang, han endnu til enkelte Tider og i enkelte Forhold maa underkaste sig. En saadan



Modfætning mellem Skolen og Livet forestiller jeg mig, af ovennævnte Grunde, kan ei saa ofte finde Sted i Hovedstaden, som uden for samme, og ikke maa man troe, at Skolens Lærere have det i deres Magt ret kraftigt at modarbejde et saadant Underraade og advare kunne de vel, men næsten uden Undtagelse ville de gjøre den Erfaring, at den Stemme, som kalder til den modsatte Side, høres og følges villigere, fordi den understøttes af Unglingens egen Lyst og smigrer hans Selvfjærlighed. Til Verdens sidste Lider vil det befindes, at den gamle Menneske kjender har Ret, naar han i sin ypperlige Characteristik af de forskjellige Menneskealdere kalder Unglingen

*Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,  
Utilium tardus provisor.*

Endnu en tredje Omstændighed gives der, som vist nok bidrager ikke lidet til det heldigere Udfald af Examen artium for Dimisfi fra Hovedstadens Skoler; men, da denne allerede er berørt af Hr. Kalkar Pag. 22 med de Ord: "Dimisfi fra Provindserne" ere, i det Hele taget, mere undseelige og frygtsomme, "naar de første Gang komme til Kjøbenhavn og "fulle examineres offentlig, og denne Stemning har "unegtelig megen Indflydelse paa deres Examens "Udfald," vil jeg her blot for Fuldstændigheds Skyld tilføie enkelte Bemærkninger. Kjøbenhavnieren bliver i den samme Bye og i den samme Omgivning, i

hvilken han hidtil stedse, eller dog i længere Tid har levet, og der er altsaa intet for ham Nytt, som forvirrer og adspredter ham i den vigtige Examenstid. Han kjender, i det mindste af Udvaltes, de examinerende Professorer, har ofte bivaanet Examen, naar hans ældre Venner og Skolekammerater have underkastet sig den, og saaledes tænker jeg mig, at Examen artium i Almindelighed ikke har for ham synderlig mere Fremmedt og Frygtindjagende end den offentlige Skole-Examen har for den Discipel, der allerede ofte har været prøvet ved den. Ganske anderledes forholder det sig med Den, som fra en mindre By, især længere fra Hovedstaden, sendes til Universitetet. Han tager for længere Tid Afsked fra Forældre, Sødsfænde og Ungdomsvenner, han gjør en længere Reise (maa skee den første, han nogensinde har gjort), han kommer til Hovedstaden, hvor Alt er ham stort og selfomt, og en Mængde nye Forestillinger stormer ind paa ham, han prøves af aldeles ubekjendte Mænd, og seer sig hensat i en ny og fremmed Verden. Hvad Under da, om han ei saa snart kan samle sig og faae den rolige Fatning, som er nødvendig for med den ønskede Hurtighed og Sikkerhed at gjøre Nede for sine Kundskaber ved den korte mundtlige Prøve. Kommer han ved et eneste uheldigt Svar ud af Fatning, og er det Tilfældet, at en mindre human Examinator ei kan modstaae sin Vittigheds

Pruritus, men giver den Arme til Priis for Tilhø-  
 re:nes Haanlatte, da er hans Skjebne afgjort for  
 den Gang, og 7, 8 eller flere Aars Stræben synes  
 at have været frugtesløs. Selv ved Udarbeidelsen  
 af den latinske Stiil har det sikkerlig megen Indfly-  
 delse, at der for den fra Provindsen ankommende  
 Dimissus forløber en Mellemtid af flere Uger fra  
 hans Skolegang til Examen, og at denne Mellemtid  
 optages af Reisen, Ankomsten til en fremmed og  
 stor Bye, nye Bekjendtskaber og Forbindelser og  
 flere slige uheldige Omstændigheder. Enhver Skole-  
 mand, som veileder Disciplene i latinsk Stiil, vil  
 finde den Erfaring, at de første Stile, som udarbej-  
 des efter en længere Ferie, sædvanlig ere mindre  
 gode, og at der ofte fordres nogle Ugers uafbrudt  
 rolige Læsning, inden Discipelen saaledes samler sig  
 igjen, at han besinder sig paa alt Det, som af Gram-  
 maticalia og fra hans Læsning i Classikerne maa  
 foresvæve ham, om Stilen skal blive god. Ogsaa  
 den Erfaring er meget almindelig, at Examens-  
 Stile oftere mislykkes end de daglige, og dette lader  
 sig let forklare af den større Uengslighed, hvormed  
 de udarbejdes, da mange, ogsaa af de bedre Dis-  
 ciple, falde paa at tvivle om et Ord's Genus eller  
 om en Styrelses Rigtighed, som de til enhver anden  
 Tid ingenlunde vilde være uviste om: de maae da  
 gjøre Dret til Dommer, og betænke sig saa længe,

at de tilsidst aldeles forvirres af deres egne Tanker, og just det Urigtige forekommer dem at være det Rette. Denne Grund kommer da endnu til de flere andre, som vise det Ubillige i at tillægge den latinske Stil en alt for stor Indflydelse paa Bestemmelse af Hovedcharacteren: i det mindste synes det, at man, før det frygtelige O blev udtalt, som udelukker al videre Prøve af Disciplens øvrige, i mange Aar samlede Kundskaber, burde gennemsee hans fra Skolen medbragte Stilebog, og tage billigt Hensyn til Fleerheden af de hjemme udarbejdede Stile.

Muligen ville Mange finde, at jeg her gaaer for meget i det Smaa, og at jeg har anført saa al meenbekjendte og dagligdags Ting, at enhver Skolemand kan sige, og ofte har sagt sig selv det Samme. Dette indrømmer jeg villigt, men mener ogsaa, at, naar man finder et Spørgsmaal værdigt til at fremsættes til Drøftelse, da maa man ogsaa tillade, at alt det, ogsaa tilsyneladende Smaalige anføres, som kan bidrage til Spørgsmaalets rigtige Besvarelse, og uden hvilket man ei kan komme saavidt, at man med fornøden Klarhed indseer Grundene for og imod. At Læreren større eller mindre Dygtighed og Flid bidrager det Meste til Disciplens videnskabelige Uddannelse, derom kan vel ikke være to Meninger, men saa upaatvivleligt, som dette er, lige saa vist er det ogsaa, at denne Uddannelses Grad og Beskaffenhed

ei med fuldkommen Sikkerhed kan bedømmes efter en kort, meest mundtlig Prøves Udfald. Naar da Spørgsmaalet er om Aarsagerne til, at Kjøbenhavns Dimissi sædvanligt staae sig bedre ved Examen artium, end Provindsernes, da troer jeg, at de Grunde, som her ere samlede, kunne bidrage Noget til, i Forbindelse med, hvad Hr. Kalkar har bemærket om den langt større Frihed, som Bestyreren af et Privatinstitut har fremfor en Rector, at forklare et Factum, af hvilket Enkelte ere tilbøielige til at ulede Slutninger, som ingenlunde ere smigrende for Provindsffolernes Lærere. Jeg erkjender fuldkomment, at Disses Stilling medfører mange Behageligheder, tildeels grundede i Skolernes ringere Frequentz, og i det, allerede af Hr. Kalkar berørt mere faderlige Forhold, hvori de komme til Disciplene, og disse Behageligheder ville de Fleste tage meget i Betænkning at bortbytte mod dem, som Hovedstadens Skoler tilbyde, og mod den Udsigt undertiden at faae en Discipel indkaldt til Berømmelse. Netop Det, at det er en saa sjelden Undtagelse, at en Discipel fra Provindserne opnaaer Udmærkelse, har den naturlige Virkning, at der ikke fra Læreres og Disciples Side lægges an derpaa, og den Fristelse falder altsaa bort at overvælde de til Dimission bestemte Disciple saaledes med Arbeide i de sidste Aar af deres Skolegang, at deels Helbreden lider derunder, deels Lysten til

fortsat frivillig Beskjæftigelse med Videnskaberne svækkes. At dette undertiden maa være Tilfældet, følger af Sagens Natur, og bør vel ogsaa tages i Betragtning, naar man vil forklare den Erfaring, som Hr. Kalkar ogsaa gjør opmærksom paa, Pag. 22, at, naar man følger de Unge under deres videre Fremfærd ved Academiet og paa Embedsbanen, vil man finde, at der forholdsviis er kommet et større Antal dygtige og brugbare Mænd fra de offentlige Skoler, end fra de private Instituter, om end disse have flere Laudabiles og publico encomio ornati blandt deres Discipuli. Bliver da en enkelt Discipel fra Provindserne udmærket, da kan man være temmelig sikker paa, at det virkelig er et særdeles glimrende Hoved, der uagtet de ham mindre begunstigende Udvalgte Omstændigheder, nødvendig maa, som det hedder, brillere ved Examen, uagtet der ikke ved hans Underviisning har været lagt an derpaa.

Pag. 31 siger Hr. Kalkar, at man ikke uden Mismod kan tænke paa den ringe Grad af Udvikling, til hvilken Underviisningen i de nyere Sprog har hævet sig i vore Skoler, og at det derfor undertiden er forekommet ham, som om disse Sprog ikke kunne trives ved Siden af Humaniora. Den Frygt, at det skulde overstige Ungdommens Kræfter at lære de classiske Sprog tilgavns, og tillige gjøre den

Fremgang i Tydsk og Fransk, som med Billighed kan ventes, ville vel ikke Mange dele med Fors., men tillægger man den almindelige Stemme nogen Vægt, (og dette bør man unegtelig i saadanne Ting, om hvilke de Fleste kunne have Erfaring nok til at domme) da er det en sørgelig Sandhed, at blandt Dem, der indstille sig til Examen artium, have de Færreste gjort den Fremgang i de to levende Sprog, som maa forudsættes, naar de skulle have den tilsigtede Nytte af, at disse Sprog ere optagne blandt Gjenstandene for Underviisningen i de lærde Skoler. Dette maa ogsaa af den Grund saa meget mere beklages, som det uden Tvivl er denne Bemærkning, som i den senere Tid har hos den talrige Deel af Publicum, der ei er overbeviist om det humanistiske Systems Rigtighed, opvakt en høi Grad af Bitterhed mod de gamle Sprog, i det man urigtigen antager, at det er den megen Tid, som anvendes paa disse, der hindrer Disciplen i at gjøre den ønskede Fremgang i hine. Saa meget man end i nyere Tider har i vort Fædreland, som andetsteds, lagt i Opdragelsen en overdreven Vægt paa Kundskab i de nyere Sprog, saa at man endog i enkelte Familier er henfalden til den Absurditet fra Bornenes tidligste Aar ei at tale dansk, men fransk eller tydsk med dem, saa vist det endogsaa er, at man ved at gjøre det ligesom til al Underviisnings Hovedformaal at

kunne tale de levende Sprog, og tale dem med den  
 Indfødtes Færdighed og Eiendommelighed i Udtalen,  
 aldeles miskjender Opdragelsens og Underviisningens  
 høiere Formaal, og det Bidrag, som denne Sprog-  
 færdighed kan yde til Opnaaelsen af dette Formaal,  
 saa er det dog ogsaa i dette Tilfælde fuldkommen  
 sandt, at *abusus non tollit usum*, og at den  
 unge Studerende, der ei med nogensunde Lethed  
 læser en tydsk og fransk Forfatter seer sig udelukket  
 ei alene fra megen Nandsnydelse, men og fra Be-  
 nyttelsen af mange af de herligste Hjælpemidler til  
 den Fremgang i videnskabelig Uddannelse, som i  
 Skolen kun er begyndt for hele Livet igjennem at  
 forsættes. Jeg troer derfor, at det Maal, til hvil-  
 ket man ved denne Underviisning i Skolerne bør  
 stræbe, er at bringe Disciplen saa vidt, at han ved sin  
 Dimission uden Vanskelighed kan læse en tydsk og  
 fransk Bog, hvor ikke Ubekjendtskab med den behand-  
 lede Gjenstand, og de om samme brugelige Konstord  
 gjøre Noget uforstaaeligt for ham, og at han uden  
 at begaae betydelige grammatikalske Feil, kan skrive  
 en tydsk Stil. At jeg mener Fordringerne bør være  
 større i Tydsk end i Fransk, har sin Grund deels i  
 den længere Tid, hvori der undervises i hiint Sprog,  
 og deels i dets større Uundværlighed for den Danske,  
 som saa let kan komme i saadanne Forbindelser med  
 Tydske, især med sine tydsktalende Landsmænd, som



kunne gjøre det onskeligt for ham at kunne udtrykke sig skriftligt i deres Sprog. Indskrænker man sine Fordringer til Skolen hertil, saa mener jeg, der fordræs intet Ubilligt, intet, som jo efter vore nuværende Skoleindretninger kan præsteres, naar den til disse Sprog bestemte Tid tilbørligen benyttes. Underviisningen i Tydsk begynder vel overalt, eller kan begyndes i første Klasse, og til den anvendes i de lavere Classer tre, og i de høiere to Timer ugentlig, og denne Tid vil vel, naar Tingen drives med tilbørlig Kraft og Lyst, findes tilstrækkelig til at naae med de bedre Disciple det ovenfor bestemte Maal. At Tingen er gjørlig, veed jeg af egen Erfaring, da jeg i de 9 Aar, i hvilke jeg underviste i Tydsk i Helsingørs Skole, lod Disciplene gjøre tydsk Stil, og Mange bragte det dog saa vidt, at de skreve Sproget temmelig feilfrit, og Alle bleve langt sikkrere i Grammatikens Bestemmelser, end de ellers vilde være bleven, og jeg mindes ikke, at der nogensinde dengang af mine Medlærere er bleven klaget over, at denne større Fremgang blev opnaaet paa andre Fags Beskøftning. Skulde det, for at bringe det saa vidt i det Tydske, ansees for nødvendigt at lægge endnu en tredie ugentlig Time til i øverste Klasse, da vilde det med Hensyn til den tydske Literaturs store Vigtighed for os Danske, vel neppe kunne befindes, at denne Time var urigtigen anvendt. Dersom da den

Mening er grundet, som saa Mange have, at de levende Sprog ei læres, som de bør, i Skolerne, da bør Aarsagen ei søges i disses nuværende Indretning, men hos Dem, som give og modtage Underviisningen, og Hr. Kalkar har noget nær truffen det Sande, naar han siger: "den Facilitet, der en lang Tid har herstet ved Examen artium i disse Sprog, har vel bidraget til, at Disciplene betragte det, som Viting, som de kunne lære ved Leilighed. Det er altid slemt, at man betragter nogen Green af Underviisningen saaledes." Den Inddeling af Skolefagene i de mere og mindre vigtige kan unegtelig virke skadeligen paa Disciplenes Anskuelse af dem, og følgelig paa Gliden, men det bliver Læreren's Sag at arbejde herimod. Forskjellen er grundet i Sagens Natur, men den har allerede havt al den Virkning, som den skal have, derved, at der er tillagt Hovedfagene et større Antal Timer end Bisfagene. I de Timer, i hvilke der undervises i de saakaldte Viting, blive disse naturligtvis Hovedting, der med samme Alvor og Kraft skulle behandles, som ethvert andet Fag, og at Disciplene ei glemme dette, maa være Læreren's Pligt at sørge for. At Proven ved Skoleexamen anstilles med samme Strengthed i disse Fag, som i andre, og at Charakteren for dem haver samme Vægt ved Sammenregning for at bestemme Hovedcharakteren, vil ogsaa gjøre god Virkning mod dette Onde.

Dette er, hvad jeg har fundet mig foranlediget til at anmærke ved Hr. Kalkars lille læseværdige Skrift. Den ærede Forf. vil heraf see, at jeg ikke har havt til Hensigt at skrive en Recension over hans Afhandling, og endnu mindre at skrive imod den; men at jeg blot til enkelte af hans Bemærkninger har villet føie de Erfaringer, som jeg troer at have gjort, og som dog maaskee kunne bidrage Noget til at sætte den omhandlede Gjenstand i et klarere og rigtigere Lys. Mange ville vel med mig istemme det Ønske, at flere af vore erfarne og nidkjære Skolemænd ville følge Hr. Kalkars Exempel og meddele deres Jagttagelser om vort Skolevæsens nu bestaaende Indretning, og Forslag til en eller anden gavnlig Forandring, om de endog dertil skulde benytte de aarlige Indbydelsesfrister. Vel er det Tilfældet, som Hr. Kalkar rigtigt bemærker, at Programmer læses kun af Faa, og i en indskrænket Kreds, men de medføre da ogsaa den Fordeel, at man mindre tager i Betænkning i et Program at indlade sig i et saadant Detail om Skolesager, og at udbrede sig over flige Enkeltheder, som vel ansees for vigtige af Dem, som selv arbeide ved Skolerne, men for det større blandede Publicum ere uden Interesse.

Etatsraad og Director Estrup har i sit Program til Hovedexamen i den forsiste Skole i Aaret 1832 Pag. 10 berørt nogle Mangler og Ufuldkom:

menheder ved Skolerne, som ere saa dybt grundede i disses Natur, at de deels slet ikke, deels ikke uden megen Vanskelighed nogensinde ville kunne hæves. I en Anmærkning paa samme Side forekomme et Par Ytringer, som have været mig paafaldende, og mod hvilke jeg derfor tillader mig nogle Modbemærkninger. Forf. siger: "Successiv Skifte af Lærere er mere gavnlig, end skadelig. Erfaring lærer, at de fleste Pædagoger efter fem til sex Aars Forløb tabe Lyst og Interesse for deres vanskelige og eensfor: migige Dagsgjerning." Den første Sætning vil neppe finde Modsigelse, naar Lærerne kun ikke skifte alt for hurtigt, men den anden beviser kun, at det i Skolefaget, som i ethvert andet, ofte er Tilfældet, at Manden ved udvortes Omstændigheders Magt hensættes paa en Plads, hvor han efter Naturens Rald ikke burde være. Den Lyst og Interesse for Underviisningen, som taber sig efter fem eller sex Aar, har neppe nogensinde været stor; thi, hvor Læreren har Kjerlighed til sin Videnskab og Kjerlighed til Ungdommen (og uden denne dobbelte Kjerlighed burde Ingen vælge Skoleveien), der vil denne, saalænge Aands- og Legemskræfter ikke svigte, visseelig stige med Aarene og ikke tabe sig. Forunderligt vilde det ogsaa være, om Kjerligheden netop i dette ene Tilfælde skulde afvige fra Det, som ellers hører til dens Væsen, naar den er ægte. Jo mere den unge Skolemand mærker,

at det ved alvorlig Stræben lykkes ham at erhverve sig stedse større Duellighed i sit Kald, jo mere han binder sig til Disciplene, og dem til sig, desto kjerere maa hans daglige Arbeide blive ham, og desto mere, skulde man troe, at det maatte koste ham at løsrive sig fra en saadan Forbindelse. Skolemandens Dagsgjerning synes eensformig, men er det kun for den, som driver den uden naturligt Kald. Naar vi derfor see, at Mængden af Adjuncter efter faa Aars Skoletjeneste, ønske anden Befordring, da er det hos de bedre og virkelig duelige Lærere sikkerlig ikke, fordi de ere kjede af deres Arbeide, eller frygte for snart at blive det, men fordi de ei, som Adjuncter, see nogen Mulighed for sig til at leve med Familie nogenlunde sorgfrie. Forfatteren tilføier videre:

”Altfor hyppige Skifter behøver man ikke at befrygte; thi et ungt Menneske finder ikke letteligt andensteds en Løn af 400 Rbd. r. S. aarlig for 4 à 5 Timers dagligt Arbeide: han kan ikke i sit 20de til 24de Aar vente, at Staten i Skoleembede skulde byde ham Vilkaar, som i adskillige og maaskee de fleste andre Embedsstillinger ikke opnaaes før det 30te til 34te Aar.” Hvad de hyppige Skifter angaaer, som menes ikke at være at befrygte, da synes dette at modsiges ved de senere Aars Erfaringer, da adskillige Skoler have skiftet Lærere temmelig hurtigt. Den theologiske Candidat, der er ansat, som Adjunct ved en Skole,

tænker vel ikke paa at betræde nogen anden Embedsbane for at vinde en ubetydelig Forøgelse i Løn, men det er meget rimeligt, at han, saasnart han har den lovbestemte Alder, søger et Præstekald, fordi han, som ei kan vente Forfremmelse i Skolefaget, mener, at han hellere tidligere, end sildigere bør begynde sin egentlige Virksomhed. Den her anstillede Sammenligning mellem den unge Skolemands Løn og Vilkaar og andre begyndende Embedsmænd hører man ikke sjeldent, og den indirecte, deri liggende Antydning, at Adjuncten er rigelig, ja mere end rigelig lønnet for sit Arbeide med 400 Rbd. Sølv, kan ei være os paafaldende i Dens Mund, som slet ikke kjender Skolearbeidets Natur, og ikke er i den Stilling, at han kan kjende det, men her at finde samme Bemærkning gjentaget, og med Billigelse gjentaget af en, som Menneske og Lærd med Grund høitaget, practisk Skolemand, dette, negter jeg ikke, har høiligen forundret og bedrøvet mig. Da Regjeringen bestemte en Adjuncts Løn til 400 Rbd. r. S. har den sikkerlig ladet sig lede af vise Hensyn til Omstændighederne, og har funden, at det Arbeide, som paalægges Adjuncten, er vigtigere og vanskeligere, end det, som kræves af de fleste andre tiltrædende Embedsmænd, at dette Arbeide fordrer, især i de første Aar, langt større Anstrængelser og en mere uafbrudt Forberedelse (thi ikke mange Embedsmænd tiltræde

deres Embede mere uforberedte ved foregaaende Studier og Øvelser end Adjuncten), endelig, at dette Arbeide, dersom det skal lykkes, forudsætter en Forening af naturlige og erhvervede Egenheder, som ikke kan ventes hos enhver, ellers duelig theologisk Candidat. For altsaa at bevirke, at de mere udmærkede unge Videnskabsmænd skulde, efter fuldendt academisk Cursus, ønske at ansættes i disse Poster, og ikke alt for snart fristes til at forlade dem, har Regjeringen fundet det ei blot billigt, men nødvendigt at tilbyde en noget klæffeliger Løn end den, som i andre Embedsstillinger kan synes passende. Nødvendigheden har Erfaringen viist, og jeg kan i denne Henseende beraabe mig paa den saare sagkyndige Forfatter, som under Mærket: *Kts.* har i *Dansk Ugeskrift* Pag. 69 yttret sig herom saaledes: "Uagtet en Gage af 400 Rbdlr. for omtrent 4 Timers Underviisning ugentlig, synes at være bedre Bilkkaar, end der i nogen anden Embedsvei tilbydes en Candidat kort efter Embedsexamen, er det dog bekjendt, at kun faa Ansøgere melde sig om de ledige Adjunctposter." Adjunctens Arbeide paa Skolen er (som denne Forfatter og *Statsraad Estrup* rigtigt bemærker) sjelden over fire Timer daglig, men hans Arbeide hjemme for Skolen maa ogsaa regnes med. Den ældre Lærer, som vilde undlade at forberede sig til sit Arbeide paa Skolen, vilde allerede derved

(med meget sjeldne Undtagelser) blive en maadelig Lærer; saa meget mindre vil den yngre kunne varetage sine Pligter, som han bør, uden omhyggelig Forberedelse.

Det nylig berørte, med megen Grundighed og nøiagtig Kundskab om Gjenstanden forfattede Stykke om vort lærde Skolevæsen af en Rets, findes i Danff Ugeskrift 2det Bind. Hvad denne Forfatter fra Pag. 65 anfører til Forsvar for den Bestemmelse, som forbeholder de høiere Skoleembeder for dem, som have underkafstet sig den befalede Embedsexamen, vil nok i det Hele Ingen kunne negte sit Bisald, om man end skulde have megen Grund til at antage, at det havde været til stor Fordeel for Skolerne, om man i de første Aar, inden et tilstrækkeligt Antal havde underkafstet sig den nye Embedsexamen, havde gjort Undtagelse for Enkelte af de dygtigere, dengang ansatte Adjuncter. Antallet af dem, som denne Dispensation vilde komme tilgode, vilde vel neppe være bleven saa stort, at derved Noget vilde være bleven affkræftet fra at tage Examen, og ganske opoffre sig til Skolefaget, og Skolerne havde bevaret sig nogle fortrinlige Lærere, som de ved Principets strenge Overholdelse nu tidligere tabte. Efterhaanden som den daværende Stamme af Adjuncter ved Forflyttelse eller Afgang forlod Skolerne, maatte Dispensationerne nødvendig ophøre. Som Sagerne



nu staae, synes det at maatte befrygtes, at man snart vil savne et tilstrækkeligt Antal philologiske Candidater til at besætte de høiere Læreembeder, med mindre man ved de fleste Skoler vil affkaffe Dverrlæreroposterne, som ingensunde var at ønske.

Ved at berøre et af mig i mit forrige Program fremsat Ønske, at der ved hver Skole kunde findes foruden Rector, to Lærere, Dverrlæreren og en Adjunct, som vare saaledes lønnede, at de ikke attraaede Forslyttelse udenfor Skolefaget, troer Forfatteren at have grebet mig i en lille Feilregning, og det synes virkelig, at jeg har gjort mig Skyldig i en saadan. Kts bemærker nemlig, at der ved en lærd Skole sjelden er mere end fem Lærere, og, da jeg selv har yttret, at det ei var raadeligt, at Fleerheden af en Skoles Lærere bestod af ældre Mænd, saa vilde ved mit Forslag, om tre faste Lærere ved hver Skole, netop Fleerheden bestaae af ældre Mænd, og Stabilitetsprincipet altsaa mod mit eget Ønske, faae for megen Overvægt. Det forekommer mig, at den ærede Forf. her vel meget urgerer det af mig brugte Ord Fleerhed, og at vi, naar Udtrykket ældre Lærere bestemmes noget næriere, nødvendig maae være enige om Sagen selv. Deels gives der dog adskillige Skoler, som have sex eller syv Lærere, og ved hvilke altsaa Iværksættelsen af mit Forslag ei vilde skaffe Stabilitetsprincipet eller, med andre

Ord, den mere mekaniske Fremgangsmaade den befrygtede Overvægt, og deels har jeg naturligviis, ved at nævne ældre Lærere, ei tænkt mig nogen bestemt Alder, men saadanne Mænd, hos hvilke de med Alderen sædvanligst følgende Feil: Hang til at lade alting gaae i den vante Gang, og derfor Ulyst til enhver, nok saa gavnlig Forandring, Mangel paa Liv i Foredraget, Brantenhed mod Ungdommen, større Magelighed o. s. v., sporedes i nogen kjendelig Grad, og fordi der da ved en Skole fandtes tre Lærere, som havde besluttet at opoffre den alle deres Kræfter, derfor er det ikke sandsynligt, at disse netop samtidigen skulde være i denne Betydning ældre, d. e. ved Alderen allerede slappede i Riddjershed for deres Kald. Det er langt snarere at formode, at en eller to af dem ville være Mænd mellem 30—50 Aar, altsaa i den kraftfuldeste Manddoms-alder, og netop det, at de havde for stedse opoffret sig til Skolens Tjeneste, maatte vække den Præsumtion for dem, at Lysten til Skolearbeidet ikke hos dem saa snart vilde slappes, som deres, der bestandig ansee deres Stilling som interimistisk. At det modsatte Tilfælde ogsaa er muligt, at det vel kunde skee, at flere af de i denne Betydning faste Lærere paa samme Tid følte Alderens Virkninger, hvo tør negte det? men at træffe en saadan Indretning, ved hvilken alle tænkelige, af menneskelig Svaghed

flydende Ufuldkommenheder lode sig forebygge, staaer jo ei i Noogens Magt. Her kan Talen kun være om en Tilnærmelse til det Bedre, og om Sandsynlighed. Ved at fremsætte dette Dnske om tre faste Lærere ved hver Skole, har jeg blandt andet ogsaa haft for Die den Fordeel, at Underviisningen i de Fag, som vel med Føie ansees for de vigtigste, de to gamle Sprog, Religion, Historie og Mathematik, kunde skee efter en fast Plan og med den Eenhed, som nødvendig maa savnes, naar Lærerne altfor ofte afvekle, og flere end to af disse Hovedfag kunde vel hver af de faste Lærere, Rector og Overlærer, ikke paatage sig, og af de fem vilde altsaa et blive tilbage, som maatte overlades til en af de yngre, eller temporære Lærere. Sjeldnere vilde det blive et af de gamle Sprog, som jo maa formodes for Skolemænd at have meest Interesse, og hvori Underviisningen derfor efter Reglen vil, i det mindste i de hoiere Classer, blive givet af de faste Lærere, men oftest vil det vel blive Tilfældet, at Religionsunderviisningen vil tilfalde en af de yngre interimistiske Lærere, da disse sædvanligt ere theologiske Candidater, men netop i dette vigtige Sag var det ei godt, om der for ofte kom en ny Lærer. Det er jo noksom bekjendt, hvor afvigende Anskuelserne ere i Opfattelsen af Christendommens Lære, og derfor kunde det, saalænge det er overladt til Rector, efter bedste Overbeviisning,

at fordele Fagene mellem de enkelte Lærere, og altsaa at betro Religionunderviisningen til hvem han vil, vel tænkes muligt, at ved en Adjuncts Forslyttelse, som var en erklæret Suprarationalist, Underviisningen blev overdraget til en lige saa erklæret Rationalist, og Rector kunde deri være uskyldig, da han i sit Valg er indskrænket til saa Faa. Antage vi, at en Discipels Skolegang varer (som ikke sjældent er Tilfældet) i 9 eller 10 Aar, da kunde det vel indtræffe, at han succesfuld havde tre Lærere i Religion, og fandtes der da Modsætning mellem disse Systemer, da kunde denne ei andet, end virke forværveligt paa de Unge, i det Eviden for tidligt blev vaft, og den religiøse Tro hindredes i at fæste dybe Rødder i den barnlige Sjæl. Med Hensyn hertil vilde det maaskee findes, at være en ikke uvæsentlig Forbedring, om den Kongelige Direction forbeholdt sig selv at bestemme, til hvem af Lærerne den vigtige Religionunderviisning skulde betroes, og at det i de Skoler, hvor Rector eller Overlærer ikke vilde eller kunde paatage sig samme, blev overdraget Byens Sognepræst at være Religionslærer i øverste Klasse, saaledes at Læreren i de lavere Classer var ham, som hans Adjunct underordnet. Timerne vilde ikke blive saa mange, at de lettelig kunde collidere med Præstens andre Forretninger, især da de kunde ansættes tidligt om Formiddagen. For at

gjøre denne Forandring mulig, fordredes da vist nok, at der ved Besættelse af Præstekaldene i de Byer, hvor der findes Latinskoler, blev taget Hensyn til denne Bestemmelse at være tillige Lærer i Skolen. I Almindelighed vilde Menighederne vist ikke tabe ved, at dette Hensyn blev taget. At denne Indretning ogsaa kunde have sine Vanskeligheder, vil jeg gjerne indrømme, men en noiere Overveielse troer jeg dog, at Sagen fortjener.

I Maanedsskrift for Literatur har Professor Madvig anmeldt de om vort lærde Skolevæsen i den senere Tid udfomne Programmer og Afhandlinger, men en egentlig Recension over dem har han ikke leveret, men kun i Anledning af det luttenske Program, som Hovedskriftet, meddeelt sin Mening om almindelig Dannelse og dens Midler. Det havde sikkerlig været ei blot Forfatterne til disse Smaa skrifter, men ogsaa flere, som interessere sig for Sagen, meget kjærkomment, om Professorens tillige havde gjort Læserne nærmere bekendt med Indholdet af de anmeldte Skrifter og bedømt samme; men, da dette nu ikke er skeet, er der i den lange Anmeldelse kun et eneste Sted, som opfordrer mig til Besvarelse, og dette findes i 7de Hefte 1832 Pag. 53, hvor Forf. ved en af mig fort henkastet Uttring (Pag. 21 i mit Program) foranlediges til at ivre mod dem, som alt for tidligt ville danne Børn til superkloge Politikere,

og mene i Skolerne allerede at kunne bibringe Børn og uerfarne Ynglinge den Indsigt og Brugbarhed i det practiske Statsborgerliv, som først i en modnere Alder kan erhverves. Det Meste af Det, som Forf. her anfører, er saa aldeles, som skrevet ud af min Sjæl, at jeg kun undrede mig over, hvorledes alt dette Sande og Nigtige kunde ansees, som Indvending mod Noget, jeg skulde have yttret, da jeg, sølte, at det saa ganske var min egen Overbeviiisning, der meentes at skulle fælde mig. Jeg efterlæste naturligviis Stedet i mit Program, hvor jeg skulde have sagt saa selsomme Ting, og fandt, at jeg for saa vidt selv havde Skyld i Misforstaaelsen, at jeg havde udtrykt mig med alt for stor Korthed, fordi det paa dette Sted ikke var mig om nogen egentlig Udvikling og Beviisførelse at gjøre, men jeg blot vilde vise, at, naar man, uden det nødvendige Hensyn til Ungdommens Tid og Kræfter, blot vil see hen til, hvad den engang kunde have Nytte af at have lært, da lod der sig opregne Udfskilligt. Virkeligt kunde der, til hvad jeg der anførte, som Bideværdigt og Gavnligt for Ungdommen, letteligt føies endnu et Par andre Videnskaber, uden at man derfor bifaldt det lüt: kenske: "Jo mere, jo bedre." Mine Ord ere: "Kun den Fordomsfulde vil kunne negte, at det vilde være høist dannende, og gavnligt for Ungdommen, om der i de lærde Skoler kunde gives Underviisning

”i de naturhistoriske og physiske Videnskaber, og især  
 ”om der blev bibragt den en kort og klar Fremstilling  
 ”af det borgerlige Selskabs Natur og Bestemmelse,  
 ”og Statsborgerens deraf flydende Pligter og Ret-  
 ”tigheder. Om mange Ting vilde den derved ledes  
 ”til rigtigere Bedømmelse, og sikkes for at henfalde  
 ”til eensidigt og falskt Raisonnement.” Professor  
 Madvig maa have forstaaet dette, som om jeg meente,  
 der burde læses visse Timer ugentlig herover, eller  
 i øverste Klasse holdes et formeligt Cursus over Sta-  
 tens Oprindelse og Bestemmelse, Borgernes Pligter  
 o. s. v. og herpaa har jeg naturligviis aldrig tænkt,  
 da enhver Fornuftig indseer, at, naar disse Materier  
 foredrages i Skolerne med en saadan Vidtløftighed,  
 da maatte man gaae i et Detail, som paa det Sted  
 og for den Alder var aldeles upassende, og som  
 vilde være ei blot unyttigt og kjedende, men ogsaa  
 skadelig for Ungdommen. Jeg har derimod stølet  
 paa, at jeg ved at bruge Ordet: Kort Fremstilling  
 tilstrækkelig havde antydet min Mening, at det nem-  
 lig var at ønske, at man veiledede den modnere  
 Skoleungdom til rigtig Indsigt om Borgersamfun-  
 dets Besskaffenhed, da den dog om kort Tid skal op-  
 tages, som virksomme Medlemmer af samme, at  
 man derfor meddeelte den det Væsentligste om Men-  
 neskets Trang til at leve i Stat, som Betingelse for  
 dets aandelige Uddannelse, om Maaden hvorpaa.

denne Trang afhjælpes i Staten, om de Forpligtelser, som derfor paaligge den Enkelte, og de Opoffrelser, han bør gjøre o. s. v., men ei vidtløftigere, end at det Hele kunde foredrages maaskee i en halv Snees Timer, som Indledning enten til nyere Historie eller til Geographie. At en saadan Underviisning skulde være skadelig for den, ved andre Discipliner til Eftertanke vakte Yngling paa 16—18 Aar, derom kan jeg ikke overtude mig. Vi modtages Alle ved Fodselen af de to, til Menneskehedens Uddannelse og høiere Forædling sigtende Samsund, af Kirken og Staten. De ere begge nødvendige Betingelser for os til at naae vor Bestemmelse: de opdrage os som Børn, de lede og styre vore Skridt, som Ynglinge og Mænd, de følge os gjennem Aldingsaarene til Graven, vi skyld dem, at vi ikke føre et vildt og dyrsk Liv, og dog kan man troe, at det vilde være ei blot unødvendigt, men skadeligt at gjøre Ungdommen foreløbig bekjendt med de Forbindelser, i hvilke den er bestemt til at være et virksomt, indgribende Led, og hvilke den kun slet vil lønne for alt Det, den skylder dem, dersom den indtræder i dem, blottet for tydelig og rigtig Indsigt om deres sande Beskaffenhed og om sit Forhold til dem? For Alvor kan jeg ei forestille mig, at Noget skulde have denne Mening. Man kan slutte dette ogsaa deraf, at der, og det med Dette, sørges fra den tidligste Barndom af for



at vejlede den unge Christen til at blive et værdigt Medlem af det aandelige Samsfund, som vi kalde Kirke, og før han offentlig aflægger Regnskab for, at han nogenlunde kjender dette Samsfunds Hensigt og Væsen og sine Pligter imod det, bliver han ikke antaget som dets fuldmyndige Medlem; og om det jordiske, men dog for Menneskets aandelige Udvikling stiftede Samsfund, Staten, lære vi ikke blot Barnet og Ynglingen aldeles Intet i Skolen, men, dersom den Studerende ikke vælger Lovhyndighed til sit Fag, faaer han heller ikke ved Universitetet nogen Leilighed til at kjende samme, og træder altsaa for saa vidt uforberedet ind i det virksomme borgerlige Liv, at han aldeles er blottet for faste og rigtige Grundsætninger og klar Indsigt. Hvo kan da undre sig over, at man finder saa mange, ellers oplyste og tænkende Mennesker, som, naar Talen er om deres Forhold til Staten, til dens Øvrighed, til deres Medborgere, om deres Borgerpligter og Borgerrettigheder raisonnere saa forunderligt og domme saa falsk? Er det ikke denne Uvidenhed, som tildeels er Aarsag i, at der overalt gives saa mange Utilfredse og Misfornøiede? at saa saa ville vide om deres Pligter mod det Offentlige, og saa Mange tale om deres velgrundede Fordringer paa det? at man saa ofte sporer den Anskuelse, at Staten er en stor Forsørgelsesanstalt, som skal afhjælpe hver Enkelt's virz

felige og indbildte Nød og Trang? Dersom Grunden til en saa forvendt Betragtningssmaade ei maatte søges i denne fuldkomne Forsømmelse af al forberedende Underviisning om Statens Væsen, saa vilde man have ondt ved at forklare sig, hvorledes det gaaer til, at denne Tænkemaade spores mere hos de høiere, saakaldte dannede Stænder, end hos de lavere. Hvad Prof. Madvig ytrer, at, dersom ved en saadan Underviisning Læreren's Autoritet skulde gjælde, vilde den eensidigste Borneerthed fra Ungdommen af indplantes, dette indseer jeg ikke vilde være Tilfældet her mere, end ved enhver anden Disciplin. Borneertheden er kun at befrygte, hvor Læreren selv er borneert, og en saadan vil overalt skade sine Disciple, og, at Læreren's Anskuelser og Meninger faae Indflydelse paa Lærlingen, vil man jo i intet Fag kunne forhindre. Frygter man for denne Indflydelse, har Staten ei Tillid til de Mænd, som den betroer et saa vigtigt Kald, som Ungdommens Dannelse, da veed jeg ei andet Raad end befalede Catechismer, Ledetraade og Lærebøger, og dog ville selv disse ikke skaffe den fornødne Sikkerhed, da Lærerne jo dog kunde føie noget til af deres eget. I øvrigt har jeg intet imod, at denne Underviisning maaskee bedre henlægdes til, hvad man nu har begyndt at kalde Gymnasialaaret eller det første academiske. Dersom jeg, efter denne udførligere Frem-

stilling endnu bliver misforstaaet, da kan jeg kun forklare mig det af den i Dansk Ugeblad Pag. 71 anførte, saa fuldkommen rigtige Bemærkning, at, naar man er saa heldig at være i Samklang med den almindelige Stemme, da forstaaes man let, er man ikke saa heldig, da er selv det Tydeligste ikke tydeligt nok.

---

Kort Skolekrønike for de fire sidste Aar fra Efteraaret 1829 til 1833, som andet Tillæg til de i Programmerne for 1824 og 1825 meddeelte historiske Efterretninger om Bordingborg Skole.

I de efter Skolens Reform i 1819 herfra dimitterede Candidaters Stilling er, saa vidt mig er bekjendt, i dette Tidrum følgende Forandringer indtrufne:

Even Christopher Meldal er ordineret Catechet i Bogense.

Diderich August Holberg er ordineret Catechet i Næsby.

Christen Schov Qvistgaard er Sognepræst for Boeslunde Menighed i Sjælland.

Jens Georg Schiødt er personel Capellan hos Sognepræsten for Frederiksberg og Hvidovre Menigheder.

Carl Ehrenreich er Sognepræst for Vindeby Menighed i Lolland.

Severin Michelsen tog theologisk Attestats med Haud illaud., og er nu Lærer ved en af Holmens Skoler.

Søren Bloch Suhre tog theologisk Attestats i  
April 1832 med Haud illaud.

Christopher Nyrop tog samme Examen i Julii  
1833 med Haud illaud.

Johannes Ernst Nyrop tog i 1832 chirurgisk  
Examen med anden Character.

Lucas Dall tog 1832 juridisk Embedsexamen med  
Haud illaud.

Carl Busch har underkastet sig paa Jonstrup den  
for Almueskolelærere anordnede Examen.

Samuel Frederik Carl Nyholm tog i 1832  
juridisk Examen med Laud.

Christopher Lebercht Tobiesen tog i Januar  
1833 theologisk Attestats med Laud.

I Aaret 1829 dimitteredes herfra fire Candidater:

Peter Coster Dorph fik Laud. Studerer  
Theologie.

Just Georg Baldemar Aagaard fik Laud.  
Studerer Jura.

Baldemar Ivar Henrik Møller fik Laud.  
Studerer Chirurgie.

Frederik Wilhelm Busch fik Haud illaud.  
Er Huuslærer i Lolland.

I Aaret 1830 dimitteredes fire Candidater:

Edvard Westengaard fik Laud. Studerer  
Theologie.

Thorvald Kielsen fik Laud. Er Huuslærer i  
Lolland.

Christian Møller fik Laud. Studerer Theo:  
logie.

Peder Olsen fik Haud illaud. Ligeledes.

I Maret 1831 dimitteredes fem Candidater:

Hans Jessen fik Laud. Studerer Theologie.

Wilhelm Boethe fik Laud. Studerer Theologie.

Gottfred Ovesen fik Laud. Studerer Theologie.

Henrik Meincke fik Laud. Studerer Jura.

Jens Christopher Gise fik Haud illaud. Op:  
holder sig hos sin Fader.

I Maret 1832 dimitteredes sex Candidater:

Peter Møller fik Laud.

Christen Barfoed fik Laud.

Frederik Ludvig Jensenius fik Laud.

Peter Dorph Valudan fik Laud.

Hans Peter Krebs fik Haud illaud.

Emil Boesen fik Haud illaud.

Disciplenes Tal var ved den offentlige Examen:

1830 . . . . . 44.

1831 . . . . . 42.

1832 . . . . . 49.

1833 . . . . . 42.

Etatsraad Schous Legat, som havde været opbebaaret i tre Aar af Disciplen Julius Jessen, blev vacant ved Udløbet af 1831, og blev for de tre næste Aar tillagt Ludvig Lafer.

Efterat den nye Skolebygning var bleven benyttet af de to øverste Classer i Vinteren 1829—1830, og efter Foraarsexamen 1830 af samtlige Classer, blev den efter foregaaende Indbydelse ved et af Overlærer Grønlund forfattet Program, høitideligen indviet den 12te Julii 1830 ved en dansk Tale af Stiftets Bisshop, Dr. og Prof. Theol. Ridder og Dannebrogsgemand Peter Erasmus Müller. For og efter Talen blev af Disciplene affunget Cantater under Anførsel af Hr. Lind, som godhedsfuld havde paataget sig, da Sangunderviisning ei gives her, dertil at forberede og øve de bedst oplagte Disciple. En talrig Forsamling af Byens og Egnens Videnskabsmænd bivaanede denne Høitidelighed, og deeltog, efter samme, i et paa Skolekassens Bekostning foranstaltet Maaltid i den store Sal.

I samme Sommer blev der i Gaarden opført en Bindingsværksbygning (23 Al. i Længden 7 Al. i Dybden) bestemt til Bolig for Opvartningskonen, til Brændehuus og Opbevaringssted for Gymnastikredskaberne.

Ved det nye Skoleaars Begyndelse i October 1830 indførtes her ved Skolen den overalt anordnede

Gymnastikunderviisning, og til Lærer blev antagen Hr. Lind, som tillige overtog Bestyrelsen af Svømmeøvelserne, der hidtil skifteviis og uden særskilt Godtgjørelse var bleven besørget af Skolens yngre Lærere. De gymnastiske Øvelser foretages deels i Gaarden, og deels i ugunstigt Veir og om Vinteren i den store Sal.

Ved Skrivelse af 19de Februar 1831 bevilgede Directionen, efter derom indgiven underdanigst Forsølling fra Forstanderskabet, at Disciplenes Oplagspenge, som hidtil havde henligget ufrugtbringende, maae udsættes i den mænnske Spare- og Laanebank tilligemed den aarlige Tilvert til Etatsraad Schous Legat, som ifølge Donationsbrevet fradrages Renterne. Dette blev strax iværksat, og forskaffer de trængende Disciple en lille Forøgelse i den dem bevilgede Understøttelse.

I April 1831 bortkaldtes ved Døden en særdeles flittig og elskværdig Discipel, Magnus Sommerfeldt Bøeg. Han var i øverste Klasse, og kunde sandsynligen efter halvandet Aar være bleven dimitteret, og, da han skyldte sin hurtige Fremgang ei blot heldige Anlæg, men endnu mere sin sjeldne Lærvillighed og sin stadige og anstrængte Flid, saa hørte han til de Disciples Tal, som, fordi de selv stræbe fremad mod samme Maal, til hvilket deres Lærere ønske at føre dem, gjøre Arbeidet for disse ligesaa let, som behageligt. Hans tidlige



Død blev derfor beklaget af Lærere og Meddisciple, som Alle fulgte ham til hans sidste Hvilested.

Tegneunderviisning, som i flere Aar havde været afbrudt, fordi der ingen Lærer fandtes, som vilde paatage sig samme, blev i Efteraaret 1831 igjen indført, da Lieutenant v. Barth blev antagen som Lærer i denne for Ungdommen saa nyttige og behagelige Konst. Første og anden Klasse have nu ugentlig hver to Timers Underviisning, og de Disciple af tredie Klasse, som have Lyst dertil, kunne deeltage i den.

Søndagen den 9de Junii 1833 var en sand Høitidsdag for denne Skole, da det behagede Hans Majestæt Kongen, hvem neppe nogen anden lærd Skole skylder større Velgjerninger end denne, under sit Ophold her i Byen at bære Skolen med sin allerhøieste Nærvarøelse. Efterat en i denne glædelige Anledning af Overlærer Grønlund forfattet Sang var af Lærere og Disciple affjungen, lod Hans Majestæt enkelte af de tre øverste Classers Disciple fremkalde og overhøre i Geographie, Mathematik og Historie, hvorpaa samtlige Classer aflagde Prøver paa deres Færdighed i Gymnasifik. Efter et Ophold af omtrent tre Qvarkeer forlod Hans Majestæt Skolen, hvis Lærere og Lærlinge glædedes ved de naadigste Yttringer af Høifsammes Tilfredshed saavel med den Kundskab, som de examinerede Disciple havde lagt for Dagen, som med den Fremgang, der var gjort i Gymnasifik.

Skolens Bibliothek er i disse fire Aar paa flere Maader bleven forøget, da der foruden adskillige af Directionen tilsendte vigtige Bøger (s. Ex. Etatsraad Brønsted's Reise) er bleven gjort Indkjøb paa Auction efter Professor og Universitetsbibliothekar Bloch for 74 Rbd., meest philologiske Skrifter, og efter Etatsraad Wad for 40 Rbd., meest naturhistoriske. Desuden har Directionen, da den tidligere Tilladelse at anvende til nye Bøgers Indkjøb aarlig 30 Rbd. Sølv var udløben med Aaret 1831, havt den Bevaagenhed at tillade, at der i de næste tre Aar maa kjøbes aarlig for 40 Rbd. Sedler. Ogsaa et Par Foræringer af Bøger har Bibliotheket faaet, da Kammerraad, Dr. Juris Kall har skjenket samme to historiske Bøger (26 Bind), og en forhenværende Discipel her fra Skolen, Pastor Hans Eiler Wolf i Maugstrup under Haderslev Provstie, har i Efteraaret 1832 tilsendt Bibliotheket en ikke ubetydelig Gave af passende historiske og philologiske Bøger. Giveren ytrer i den med Bøgerne følgende Skrivelse, at han ønskede paa denne Maade at lægge for Dagen sin Erkjendelighed for den Veiledning, han her har modtaget til videnskabelig Dannelselse af den høistfortjente og agtværdige Rector Stoud, samt for den Understøttelse, han dengang oppebar af Skolens Stipendier. Sid at et Giveren selv saa hædrende Exempel paa Pietet ikke maatte savne Efterlignere!

---

I dette Efteraar dimitteres her fra Skolen til Universitetet sex Disciple:

1. Julius Jessen, Søn af Pastor Jessen i Thorslundemagle.
2. Hans Henrik Licht, Søn af afgangne Snekker Licht i Bordingborg.
3. Mathias Wassard, Søn af Proprietair Wassard til Marienlyst.
4. Niels Saabye, Søn af Krigsassessor Saabye, Proprietair i Lolland.
5. Lauritz Terpager Staal, Søn af Kammeraad Staal til Lunse.
6. Thorvald Marsleff, Søn af Apotheker Marsleff i Bordingborg.

Disse examineres Mandag den 23de Septbr.  
 Formiddag i Latin, Religion og Lydsf.  
 Eftermiddag i Græsk og Fransk.

Tirsdag den 24de Septbr.  
 Formiddag i Historie og Geographie.  
 Eftermiddag i Hebraisk, Geometrie og Arithmetik.

De skriftlige Prøver udarbeides af Candidaterne i Forbindelse med fjerde Classes Disciple de nærmeste Dage før Examen. Ligeledes skriver 3die Klasse latinsk og dansk Stiil, og 2den Klasse den latinske Stiil Loverdag den 21de September.

Den øvrige Examen fortsættes i følgende Orden:

1ste Børelse.

2det Børelse.

3die Børelse.

### Onsdag den 25de Septbr.

Fra 8—10. 4de Cl. Latin under  
Hr. Grønlund.

10—12. 4de Cl. Tydsk.

2—5. 2den Cl. Latin un-  
der Hr. Grønlund.

2den Cl. Religion.

1ste Cl. Naturhistorie.

1ste Cl. Dansk Stil.

### Torsdag den 26de Septbr.

Fra 8—12. 3die Cl. Latin un-  
der Hr. Grønlund.

2—5. 2den Cl. Tydsk.

8—10. 4de Cl. Fransk.  
10—12. — Religion.

1ste Cl. Historie.

1ste Cl. Regning.

### Fredag den 27de Septbr.

Fra 8—12. 3die Cl. Tydsk.

2—5. 4de Cl. Hebraisk.

2den Cl. Historie.

1ste Cl. Latin under Hr.  
Westengaard.

1ste Værelse.

2det Værelse.

3die Værelse.

### Løverdag den 28de Septbr.

Fra 8—12. 3die Cl. Græsk.                      4de Cl. Geographie.  
2—5. 2den Cl. Geographie.            1ste Cl. Religion.                      3die Cl. Historie.

### Mandag den 30te Septbr.

Fra 8—12. 4de Cl. Latin under            3die Cl. Fransk.                      2den Cl. Dansk Stil.  
                  Rector.  
2—5. 2den Cl. Naturhist.            1ste Cl. Latin under Hr. Gad.

### Tirsdag den 1ste Octbr.

Fra 8—12. 3die Cl. Religion.            2den Cl. Græsk.  
2—3½. 4de Cl. Gammel            1ste Cl. Tydsk.  
                  Historie.  
3½—6. 3die Cl. Latin under  
                  Rector.

### Onsdag den 2den Octbr.

Fra 8—12. 3die Cl. Hebraisk.            4de Cl. Græsk.                      1ste Cl. Geographie.  
2—5. 1ste Cl. Dansk.                      2den Cl. Fransk.

1ste Børelse.

2det Børelse.

**Torsdag den 3die Octbr.**

Fra 8—12. 4de Cl. Arithm. og Geometrie.	2den Cl. Dansk.
2—5. 3die Cl. Arithm. og Geometrie.	2den Cl. Latin under Fr. Westengaard.

**Fredag den 4de Octbr.**

Fra 8—12. 4de Cl. Ny Historie.	3die Cl. Geographie.
2—5. 2den Cl. Arithm. og Geometrie.	

**Løverdag den 5te Octbr.**

Formid. Kl. 9. Gymnastisk Prøve med samtlige Classer.  
Eftermid. Censur.

Løverdag Eftermiddag den 12te Octbr. prøves  
de nyanmeldte Disciple, og Mandag den 14de Octbr.  
om Formiddagen Kl. 11 skeer Translocationen paa  
sædvanlig Maade.

---